

คำนำ

สารบัญ

บทที่ 1 กฎหมายและกรอบของกฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร

1.1 กฎหมายคืออะไร

1.2 ที่มาของกฎหมาย

1.2.1 กฎหมายลายลักษณ์อักษร

1.2.2 จารีตประเพณี

1.2.3 หลักกฎหมายทั่วไป

1.3 ลำดับศักดิ์ของกฎหมาย

1.4 กรอบของกฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร

บทที่ 2 กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร

2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการดินและที่ดิน

2.1.1 ประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497

2.1.2 พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511

2.1.3 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

2.1.4 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

2.1.5 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517

2.1.6 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551

2.1.7 พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

2.1.8 พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524

หน้า

1

2

3

3

3

4

4

9

13

14

14

14

15

15

16

16

16

16

2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำ	17
2.2.1 พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช 2482	17
2.2.2 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485	17
2.2.3 พระราชบัญญัติคันและคูน้ำ พ.ศ. 2505	18
2.2.4 พระราชบัญญัติการประมง พุทธศักราช 2490	18
2.2.5 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ พ.ศ. 2550	19
2.3 กฎหมายเกี่ยวกับพืช	19
2.3.1 พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507	19
2.3.2 พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518	19
2.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542	20
2.3.4 พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542	20
2.3.5 พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518	20
2.3.6 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	20
2.4 กฎหมายเกี่ยวกับการปศุสัตว์	21
2.4.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พุทธศักราช 2499	21
2.4.2 พระราชบัญญัติบำรุงพันธุ์สัตว์ พ.ศ. 2509	21
2.4.3 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525	22
2.4.4 พระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. 2533	22
2.4.5 พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545	23
2.4.6 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535	23
2.4.7 พระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. 2551	24
2.5 กฎหมายเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการผลิตทางเกษตรกรรม	24
2.5.1 พระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2522	24
2.5.2 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2554	25
2.5.3 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503	25

2.5.4 พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542	25
2.5.5 พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527	26
2.6 กฎหมายเกี่ยวกับสินเชื่อและเอกเทศสัญญาที่สำคัญ	27
2.6.1 พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509	27
2.6.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	27
2.7 กฎหมายเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตร	27
2.7.1 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การคลังสินค้า พุทธศักราช 2498	27
2.7.2 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร พ.ศ. 2517	27
2.7.3 พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542	27
2.7.4 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551	28
2.7.5 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522	28
2.7.6 พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551	29
2.8 กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันเกษตรกร	29
2.8.1 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542	29
2.8.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	30
2.8.3 พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553	30
บทที่ 3 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	33
3.1 ความหมายและความสำคัญของที่ดิน	34
3.2 การจัดการที่ดินในอดีต	37
3.3 กฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดิน	41
3.4 ประเภทของที่ดิน	42
3.4.1 ที่ดินของรัฐ	42
3.4.2 ที่ดินของเอกชน	43
3.5 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	45

3.5.1	ประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497	45
3.5.2	พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511	48
3.5.3	พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518	51
3.5.4	พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518	54
3.5.5	พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517	56
3.5.6	พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551	58
3.5.7	พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518	60
3.5.8	พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524	60
บทที่ 4	สิทธิในที่ดิน ภาษีที่ดิน ปัญหาและนโยบายที่ดิน	63
4.1	สิทธิในที่ดิน	64
4.2	ประเภทของสิทธิในที่ดิน	67
4.2.1	กรรมสิทธิ์ในที่ดิน	67
4.2.2	กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีเงื่อนไข	69
4.2.3	สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดิน	71
4.3	หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน	72
4.3.1	ส.ค.1	72
4.3.2	ใบจอง	73
4.3.3	หนังสือรับรองการพาประโยชน์	74
4.3.4	ใบไต่สวน	74
4.3.5	โฉนดที่ดิน	75
4.3.6	เอกสารสิทธิในที่ดินประเภทอื่น	75
4.4	องค์การบริหารจัดการที่ดิน	78
4.5	การจัดที่ดินให้แก่ประชาชน	79
4.6	ภาษีที่ดิน	82
4.6.1	พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475	82
4.6.2	พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508	83

4.6.3 ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.	84
4.7 ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	86
4.8 การถือครองที่ดินของคนต่างด้าวในประเทศไทย	89
4.8.1 การถือครองที่ดินของคนต่างด้าวตามกฎหมาย	92
4.8.2 การถือครองที่ดินของคนต่างด้าวโดยหลักเลียงกฎหมาย	94
4.8.3 การป้องกันการหลักเลียงกฎหมายของคนต่างด้าว	96
4.8.4 ผลดีและผลกระทบของการถือครองที่ดินของคนต่างด้าว	97
4.9 นโยบายที่ดิน	98
4.9.1 การจำแนกประเภทที่ดินทั่วประเทศ	98
4.9.2 นโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน	99
4.9.3 นโยบายป่าไม้แห่งชาติ	99
4.9.4 นโยบายที่ดิน กลยุทธ์ และมาตรการ	99
4.9.5 กองทุนที่ดิน	100
4.9.6 แผนการจัดที่ดินและการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน	101
4.9.7 การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้	101
4.9.8 นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน	102
4.9.9 นโยบายการแก้ไขปัญหาที่ดินของประเทศ	103
4.9.10 นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนด้านที่ดินทำกิน	104
4.9.11 นโยบายโฉนดชุมชน	105
4.9.12 สถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน)	107
4.9.13 คณะกรรมการบูรณาการการบริหารจัดการที่ดินเชิงระบบ (กบข.)	108
บทที่ 5 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการประมง	113
5.1 การจัดการน้ำในอดีต	114
5.2 กฎหมายและองค์กรเกี่ยวกับการจัดการน้ำ	117
5.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้อง	120
5.4 การจัดการน้ำในระบบลุ่มน้ำ	121
5.5 คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	122

5.5.1	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ พ.ศ. 2550	122
5.5.2	องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ	123
5.5.3	คณะกรรมการลุ่มน้ำ	125
5.6	พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช 2482	127
5.6.1	การชลประทานส่วนบุคคล	128
5.6.2	การชลประทานส่วนราษฎร์	129
5.6.3	การชลประทานส่วนการค้า	130
5.7	พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485	131
5.8	พระราชบัญญัติคั้นและคูน้ำ พ.ศ. 2505	136
5.9	พระราชบัญญัติการประมง พุทธศักราช 2490	137
บทที่ 6	กฎหมายเกี่ยวกับพืช ปศุสัตว์ และปัจจัยการผลิต	143
6.1	กฎหมายเกี่ยวกับพืช	146
6.1.1	พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507	146
6.1.2	พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518	149
6.1.3	พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542	151
6.1.4	พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542	154
6.2	กฎหมายเกี่ยวกับการปศุสัตว์	155
6.2.1	พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พุทธศักราช 2499	155
6.2.2	พระราชบัญญัติบำรุงพันธุ์สัตว์ พ.ศ. 2509	158
6.2.3	พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525	159
6.2.4	พระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. 2533	162
6.2.5	พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545	164
6.2.6	พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535	168
6.2.7	พระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. 2551	169

6.3 กฎหมายเกี่ยวกับปุ๋ย สารเคมี และวัตถุอันตราย	171
6.3.1 พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518	171
6.3.2 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	174

บทที่ 7 กฎหมายเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการผลิตทางเกษตรกรรม 179

7.1 พระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2522	179
7.2 กองทุนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร	182
7.2.1 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2554	183
7.2.2 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503	185
7.2.3 พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542	188
7.2.4 พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527	193

บทที่ 8 กฎหมายสินเชื่อและเอกเทศสัญญาที่สำคัญ 201

8.1 ความเป็นมาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)	202
8.2 พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509	203
8.3 สินเชื่อนอกระบบ	210
8.4 กฎหมายที่เกี่ยวกับนิติกรรมและเอกเทศสัญญาที่สำคัญ	213
8.4.1 นิติกรรม	213
8.4.2 สัญญาซื้อขาย	216
8.4.3 สัญญากู้ยืม	219
8.4.4 สัญญาจำนอง	222
8.4.5 สัญญาจำนำ	225
8.4.6 สัญญาขายฝาก	228
8.4.7 สัญญาค้ำประกัน	230

บทที่ 9 กฎหมายตลาดสินค้าเกษตร มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร 235

9.1 ลักษณะของตลาดสินค้าเกษตร	236
9.2 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร พ.ศ. 2517	240

9.3 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การคลังสินค้า พุทธศักราช 2498	243
9.4 พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542	245
9.4.1 คณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	247
9.4.2 สำนักงานคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	247
9.4.3 ธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้า	247
9.4.4 ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย	248
9.4.5 คณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า	249
9.4.6 สำนักหักบัญชี	249
9.4.7 กองทุนพัฒนาตลาด	250
9.4.8 การดำเนินงานของตลาด	250
9.4.9 คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์	252
9.4.10 พนักงานเจ้าหน้าที่	253
9.5 มาตรฐานสินค้าเกษตร	254
9.6 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551	256
9.6.1 คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร	257
9.6.2 การกำหนดมาตรฐาน	257
9.6.3 ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าสินค้าเกษตรตามมาตรฐานบังคับ	258
9.6.4 การตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน	258
9.6.5 การประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน	259
9.6.6 การควบคุม	260
9.6.7 เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน	261
9.6.8 การอุทธรณ์	262
9.7 กฎหมายเกี่ยวกับอาหาร	262
9.8 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522	263
9.8.1 ความหมายของอาหาร	263
9.8.2 คณะกรรมการอาหาร	264
9.8.3 การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต	264

9.8.4	หน้าที่ของผู้รับอนุญาตเกี่ยวกับอาหาร	265
9.8.5	การควบคุมอาหาร	265
9.8.6	การขึ้นทะเบียนและการโฆษณาเกี่ยวกับอาหาร	267
9.8.7	พนักงานเจ้าหน้าที่	269
9.8.8	การพักใช้ใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต	269
9.9	พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551	270
9.9.1	คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ	272
9.9.2	เขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร	273

บทที่ 10	กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร	275
10.1	ความเป็นมาของการสหกรณ์	276
10.2	การสหกรณ์ในประเทศไทย	277
10.3	พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542	278
10.3.1	คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ	279
10.3.2	นายทะเบียนสหกรณ์	280
10.3.3	การกำกับดูแลสหกรณ์	280
10.3.4	กองทุนพัฒนาสหกรณ์	281
10.3.5	การจัดตั้งและการเลิกสหกรณ์	281
10.3.6	การควบสหกรณ์และการแยกสหกรณ์	283
10.3.7	ชุมนุมสหกรณ์	284
10.3.8	สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย	284
10.3.9	กลุ่มเกษตรกร	285
10.4	พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	285
10.4.1	วิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	286
10.4.2	คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	287
10.4.3	การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	287

10.5 พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553	289
10.5.1 สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ	289
10.5.2 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ	290
10.5.3 สภาเกษตรกรจังหวัด	290
10.5.4 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด	291
10.5.5 แผนแม่บท	291

ภาคผนวก

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2525	
เรื่อง นโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน	293
มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2530	
เรื่อง นโยบายที่ดิน กลยุทธ์ และมาตรการ	295
มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2546	
เรื่อง ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินของชาติ	301

บรรณานุกรม

307